

Inkerin itkuvirsialuejako*

1. Martti Haavio erottaa v. 1934 ilmestyneessä artikkelissaan "Über die finnisch-karelischen Klagelieder" kolme itämerensuomalaista itkuvirsialuetta: 1) Inkeri ja Karjalan Kannas, 2) Raja-Karjala ja Aunus ja 3) Vienan Karjala, ja hän toteaa, että näiden alueiden itkuvirret eroavat toisistaan huomattavasti ja todistavat pitkään jatkuneesta itsenäisestä kehityksestä.¹ Jako on varsin suurpiirteinen eikä ota huomioon edes kaikkia alueita, joilla itkuvirsiä on esiintynyt — ja esiintyy tänäkin päivänä — esim. Setumaa, vepsäläisten itkujen alue, Tverin Karjala.² Se on kuitenkin ensimmäinen yritys kartoittaa laajaa itämerensuomalaisten itkujen esiintymäaluetta ja jakaa sitä pienempiin osioihin, tehtävä, joka on edelleen vailla lopullista suoritusta ja joka on itämerensuomalaisten itkuvirsien tutkijoiden lähivuosien ohjelmassa.³

Omien havaintojeni perusteella ja myös sekä Martti Haavion että itkuvirsien tutkijan Volmari Porkan havaintoihin nojaten voin tässä vaiheessa todeta itkuvirsialuejaosta sen verran, että Inkeri muodostaa yhden pääalueen, jonka itkusto poikkeaa melkoisesti karjalaisten alueiden itkustosta.⁴ Edellä mainitussa Martti Haavion ryhmittelyssä Karjalan Kannas on yhdistetty Inkeriin, ja tämä on ehkä

* Artikkelini on laajennettu ja tarkistettu versio esitelmästä, jonka pidin Läänemeresoome Filoloogia Sümposiumissa Tallinnassa 17. 5. 1973.

¹ Martti Haavio, Über die finnisch-karelischen Klagelieder, Suomalais-ugrilaisen Seuran aikakauskirja XLVII, Helsinki 1934, 6.

² Vrt. Lauri Honko, Itkuvirsirunous, Suomen Kirjallisuus I, Keuruu 1963, 88—.

³ Petroskoissa on mm. valmistumassa Aleksandra Stepanovan laaja karjalaisten itkuvirsien kokoelma, jossa itkuvirret esitetään alueittain.

⁴ Vrt. Volmari Porkka, Inkerin itkuvirsistä, Valvoja 1883, 199.

osittain perusteltavissa, kuten tuonnempana Pohjois-Inkerin itku-alueesta puhuttaessa tulen osoittamaan.⁵ Inkeri ei kuitenkaan ole tyyllisesti yhtenäinen itkuvirsialue; on jopa mahdollista, että se kaikista itämerensuomalaisista itkualueista on hajanaisin. Tämä johtuu siitä, että Inkerissä on asunut niin monia etnisiä ryhmiä, joista itämerensuomalaisia ovat vatjalaiset, inkerikot l. inkeroiset, äyrämöiset, savakot ja Länsi-Inkerin suomalaiset.⁶ Savakoita lukuun ottamatta kaikilta näiltä ryhmiltä on merkitty muistiin itkuvirsiä. Näyttäisi siltä, että inkeriläisen itkuvirsistön sisäisten erojen kuvaamiseen ei riitä edes se kolmijako, jonka avulla inkeriläistä perinnettä on vanhastaan totuttu luokittelemaan: Länsi-Inkeri, Keski- ja Itä- sekä Pohjois-Inkeri. Tai ehkä on sanottava, että tämä kolmijako riittää vain tietynasteisten erojen kuvaamiseen: voidaan puhua länsi-inkeriläisistä itkuista, joita Volmari Porkka kuvaili artikkelissaan,⁷ ja silloin tarkoitetaan itkuvirsiä, joita leimaa henkilönimitysten esiintyminen melko säännöllisesti säkeen lopussa ja niiden avulla saavutettu säännöllisen tuntuinen rytmi, joka ilmenee myös säkeiden tasaisessa pituudessa.⁸ Viittaa edempänä esitettäviin näytteisiin Soikkolan, Viron Inkerin ja Kattilan (vatjalaisesta) itkusta. Tai voidaan puhua keski-inkeriläisistä itkuvirsistä, joille on ominaista henkilönimitysten vähyys, länsi-inkeriläisiä itkuja säännöttömämpi mitta ja eepinen, lavea tyyli (näytteet Tyrön Yhimmäestä ja Hänäisistä). Pohjois-Inkeristä on itkumuistiinpanoja vähiten, mutta ilmeistä on, että suurempikaan määrä muistiinpanoja ei kumoaisi sitä havaintoa, että pohjoisinkeriläiset itkut poikkeavat suuresti muista inkeriläisistä itkuista, vrt. esimerkkiä Lempaalasta.

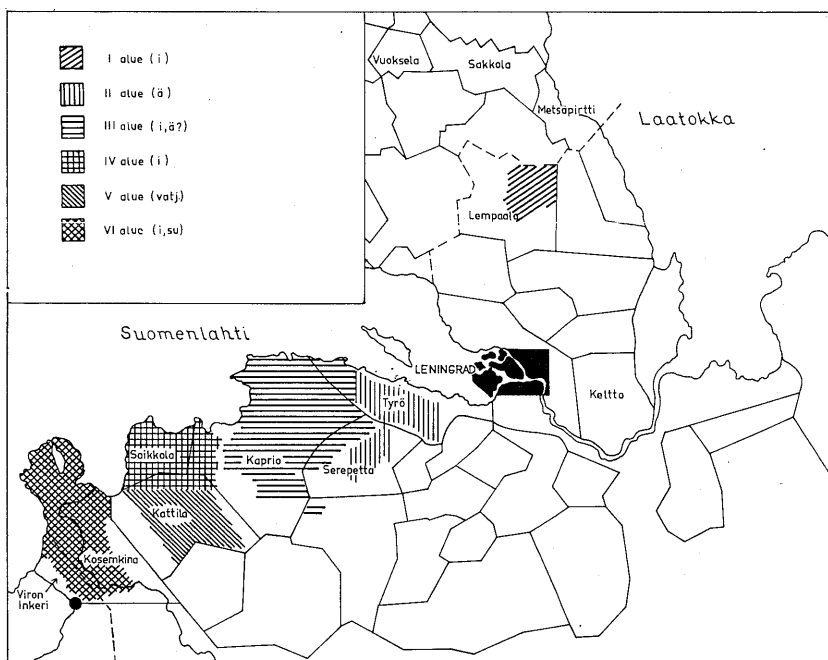
⁵ Ks. 100—101.

⁶ Läntisimmässä Inkerissä on asunut myös jonkin verran virolaisia, mutta heillä ei itkuvirsiä ole esiintynyt. Inkerin muista etnisistä ryhmistä mainittakoon venäläiset ja saksalaiset. — Inkerin asutusoloista on seikkaperäinen selvitys Lauri Hongon teoksessa *Geisterglaube in Ingermanland I*, FF Communications 185, Helsinki 1962, 15—42.

⁷ Volmari Porkka mt.; artikkeli perustuu ilmeisesti Porkan v:n 1882 keruuseen, jonka tuloksena oli n. 150 itkuvirttä Soikkolasta ja Narvuksesta (Koseminasta). Vrt. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Keskustelemukset 1882—1883, Suomi II: 16, Helsinki 1883, 504.

⁸ Vrt. Volmari Porkka mt., 203.

Itkuvirsimateriaalin analyysi on kuitenkin paljastanut länsi-inkeriläisten itkuvirsien homogeeniselta vaikuttavan ulkokuoren alta eroja, joiden perusteella Länsi-Inkerissä voidaan erottaa kolme itkuvirsialuetta (tai itkuvirsialueen osa-aluetta): Soikkolan itkualue, vatjalaisten itkujen alue sekä Kosemkinan-Viron Inkerin alue. Keski-Inkerissä taas voidaan erottaa kaksi aluetta: Hevaan inkerioismurteen alueen kanssa jokseenkin yhteneväinen itkualue ja Tyrön—Serepetan alue, jolta muistiin merkityt itkut ovat äyrämöisten esittämiä. Pohjois-Inkerin alue mukaan lukien voidaan siis Inkerissä todeta ainakin kuusi itkuvirsialuetta, joiden erot ovat materiaalin analyysin avulla havaittavissa ja määriteltävissä. Edellä esitetyn perusteella lienee jo selvää, että näin hahmoteltujen alueiden rajat eivät kaikkialla ole yhtä jyrkät: Soikkolan ja Hevaan alueen raja on jyrkempi kuin esim. Soikkolan ja Kosemkinan-Viron Inkerin alueen välinen raja jne.



Inkerin itkuvirsialueet

2. Edellä hahmottelemani ja myöhemmin tarkennettava Inkerin itkuvirisialueen osa-aluejako perustuu siihen havaintoon, että Inkerin itkuvirsimateriaalissa voidaan erottaa ja määritellä useita erilaisia *ekotyyppejä*,⁹ joiden esiintymäalue on rajallinen. Nämä ekotyypit voivat olla tiettyyn tilanteeseen liittyvien itkujen alueellisesti stereotyyppiytyneitä muotoja, so. tietyt sisältöjaksot käsittäviä itkuja, mutta ekotyyppiytymisestä voidaan puhua myös itkukielen yksityyppisten piirteiden kohdalla. Tällöin ei ole kysymys pelkistä murreeroista, vaan nimenomaan itkukielen sisäisten lakien sanelemista ratkaisuista, jotka eri alueilla voivat olla erilaisia. Eräs tällainen piirre on itkuvirsillem ominainen henkilönnimitysten käyttö. Olen analysoinut Inkerin itkuvirsiensä henkilönnimityksiä tyyppeinä; tämän analyysin tulokset ovat luettavissa artikkelistani Sananjalka 14:ssä,¹⁰ mutta siinä ei puututa erilaisten nimitysten tarkoittekohtaiseen käyttöön alueittain. Juuri käytön tarkastelu on ohjannut havaitsemaan nimitysten ekotyyppiytymisen eri alueilla. Erot eivät ilmene kaikkien henkilöiden nimityksissä yhtä suurina, mutta niitä on mielestäni tarpeeksi, jotta niiden avulla voidaan hahmottelemani itkuvirisialuejako dokumentoida. Selvää on, että kun itkuvirisialuejako dokumentoidaan näin harvojen piirteiden avulla, kysymys ei ole alueiden täydellisestä kuvauksesta, vaan ainoastaan materiaalin luokituksesta, jota voi myöhemmin tarkentaa ottamalla analyysin kohteeksi toisia itkukielen ja -tyylin piirteitä samoin kuin itkujen sisältö- ja rakennetason elementtejä. Eräs tällainen analyysi on itse asiassa jo suoritettukin: olen tutkinut inkeriläisiä morsiamien esittämiä kengitysitkuja ja havainnut, että vaikka niiden perustana kautta Inkerin ilmeisesti on ollut sama rakenne, tätä perusrakennetta ilmentävät eri alueilla selvästi ekotyyppiytyneet motiivit;

⁹ Ekotyyppi- ~ oikotyyppi-termistä ja käsitteestä ks. C. W. von Sydow, *Selected Papers on Folklore*, Copenhagen 1948, 44—59. Ks. myös Lauri Honko, *Perinne-ekologiaa — miten ja miksi?* Sananjalka 14, 100—101. Olen aikaisemmasta käytänteestä hieman poiketen pitänyt parhaana käyttää von Sydowin alkuperäistä nimitystä ekotyyppi. Vrt. esim. C. W. von Sydow, *Perinteen leviämisestä*, Perinteen parissa, Tietolipas N:o 10, toim. Toivo Vuorela, Helsinki 1957, 57—58.

¹⁰ Aili Nenola-Kallio, *Itkuvirsiensä henkilönnimitysten typologiaa*, Sananjalka 14, 177—193. Ks. myös saman tekijän Inkerin hääitkujen henkilönnimitykset. Typologinen analyysi. Pro gradu -tutkielma, Uskontotieteen ja folkloristiikan laitos, SEM 212, Turku. Siinä aihetta on käsitelty laajemmin.

motiivit puolestaan näyttäisivät saaneen ilmiasukseen jokseenkin vakiintuneen fraseologian kaikilla itkualueilla. Viitataan toisaalla ilmestyvään artikkeliini "Lucky Shoes or Weeping Shoes, Structural Analysis of Ingrian Shoeing Laments".¹¹

Edellä mainittua itkuvirsimateriaalin systemointia ja luokitusta siinä esiintyvien ekotyyppejen mukaan vastaa kartalla aluejako, jota voidaan nimittää perinnetopografiseksi. Sen esittämisen yhteydessä joudutaan tekemisiin ekotyyppiytymiseen vaikuttaneiden tekijöiden: murrerajojen ja etnisten ryhmien välisten rajojen kanssa.¹² Näitä rajoja on Inkerissä, kuten jo edellä mainitsin, ollut varsin monia, ja useat itkuvirsialueet näyttävät noudattelevan juuri murrerajoja, näin esim. Soikkolan alue, joka voidaan rajata jokseenkin tarkasti samoin kuin Soikkolan inkeroisurteen alue.¹³ Vaikka murreraja tai heimoraja näin toisaalta sulkeekin sisäänsä myös tietyn perinneealueen, jolla vallitsevat omat perinnelait — oletettavasti ei ainoastaan itkuvirsien vaan muidenkin perinnetuotteiden kohdalla —, se ei ole mikään este perinteen leviämislle. Tämä voidaan havaita myös itkuvirsistä. Äyrämöisten ja toisaalta Länsi-Inkerin suomalaisten, jotka molemmat ovat uskonnoltaan olleet luterilaisia, itkuvirret on aivan ilmeisesti omaksuttu inkeroisnaapureilta, niin ortodokseja kuin nämä ovat olleetkin.¹⁴ Yksi todiste heimorajan ylityksestä ovat nähdäkseni vatjalaisten itkuvirsistä tehdyt vanhimmat muistiinpanot, jotka paikoin vaikuttavat inkeroisitkun vatjannoksilta kielellisesti. Vaikka niissä voitaisiinkin osoittaa alkuperäisiä vatjalaisia piirteitä, ne ovat joka tapauksessa melko pitkälle mukautuneet nimenomaan Kosemkinan-Viron Inkerin alueen tyyliin. Viitataan tuonemmaksi vatjalaisitkujen tarkasteluun (ks. s. 107—108).

Heimorajojen ylitys itkuvirsien osalta on varmasti tapahtunut pikemminkin seka-avioliittojen kautta kuin suoranaisena omaksumisena vieraalta heimolta. Tämä tuntuisi luonnolliselta ainakin hääitkujen yhteydessä, koska kahden eriheimoisien häissä varmaan on

¹¹ Studia Fennica 17, painossa.

¹² Vrt. Juha Pentikäinen, Lappalaisten perinnealuejako, Kalevalaseuran Vuosikirja 51/1971, Helsinki, 133.

¹³ Inkeroisurteiden alueista ks. esim. Arvo Laanest, Isuri murdetekste, Tallinn 1966, kartta alussa.

¹⁴ Äyrämöisten itkut on todennut lainaksi inkeroisilta myös Santeri Kupri. Ks. SKS. Santeri Kupri E 97, 13. 1930.

jouduttu kummaltakin puolen tekemisiin outojen häätapojen kanssa. Merkille pantavaa on mielestäni, että esim. äyrämoisiltä onkin merkitty muistiin vain häätkuja: oliko luterilaisen ehkä helpompi omaksua ja hyväksyä itkuvirret hääkontekstiin, jossa muutenkin oli runsaasti varsin "epäkirkollisia" tapoja vallalla? Hautajaiset tuntuivat luterilaisilla olevan pitemmälle kirkollistuneet. Länsi-Inkerin luterilaisilta tosin on sekä hää-, kuolin-, että tilapäätkuja merkitty muistiin vielä viime vuosisadan puolella,¹⁵ mutta tämän vuosisadan puolella eivät luterilaiset enää itkeneet — eivät ainakaan haudoilla.¹⁶

Palatakseni vielä itkuvirsien ekotyypitytymisen syihin niin on tietysti pidettävä esim. häätapojen paikallisia muunnoksia, jotka ovat voineet vaikuttaa itkujen sisältöön. Edelleen perinteen siirtyminen on ainakin häätikujen kohdalla ollut vahvasti pystysuoraa: häätikut on morsian varta vasten opetellut omalta äidiltään tai ristiäidiltään voidakseen esittää ne häissään, mikä on ollut inkeriläisen morsiamen kunnia-asia.¹⁷ On ilmeistä, että häätikut ovatkin tästä syystä stereotyyppisempiä¹⁸ kuin kuolinitkut, joiden esittäminen on ollut tavallisesti vanhempien naisten: vaimon, äidin, ja joka tapauksessa kokeneemman itkijän tehtävä. Tilapäätikut ovat vielä eri asia: niiden sisältö on kaikkein vaihtelevin, mikä lienee luonnollista, koska valitusitkussa kukin itkee omia surujaan, ja vaikka naisen osa Inkerissä taisi olla kaikille yhtäläisen kova, aina löytyy onnettomuudesta ja kärsimyksestäkin muunnelmia: kuka itkee leskeyttään, kuka raskasta miniän osaansa, kuka on huolissaan lastensa kohtalosta. Kaikki edellä sanottu ei kuitenkaan tee mitättömäksi väitettäni itkukielen piirteiden ekotyypitytymisestä, so. alueellisesta stereotyyppitytymisestä. Niin hyvin myös sisällöltään stereotyyppisissä häätikuissa kuin väljemmin varioivissa tilapäätikuissa itkijä käyttää samoja nimityksiä samoista sukulaisista, erot ovat korkeintaan nimitysten koristelussa erilaisin adjektiivein, ja tämä taas on itkijän laulutaidosta riippuva seikka.

3. Esitän seuraavassa Inkeristä kerättyyn 536 itkun materiaaliin

¹⁵ J. Länkelä, *Matkakertomus. Suomi 1859*, Helsingfors, 275.

¹⁶ J. Lukkarinen, *Inkeriläisten vainajainpalveluksesta*, Suomalais-ugrilaisen Seuran toimituksia XXXV, Helsinki 1914, 18.

¹⁷ Vrt. Volmari Porkka mt., 201.

¹⁸ Porkka, *ibid.*

perustuvan itkuvirsisaluejaon siten, että luettelen materiaalissa esiintyvät kylät, jotka kuhunkin alueeseen kuuluvat.¹⁹ Alueita en ole katsonut tarpeelliseksi nimetä muutoin kuin roomalaisella numerolla. Numerointijärjestys on kartalla idästä länteen. Jotta topografinen esitys saisi tukea myös itse materiaalista, esitän kunkin alueen yhteydessä esimerkin alueen itkustosta. Esimerkit on tarkoituksellisesti valittu lähifunktioisista itkuista siten, että keruun aikaväli on mahdollisimman pieni. Siten toivoakseni syntyy luotettava kuva tiettyinä aikana vallinneesta perinteestä. Itkujen konteksti on viidessä tapauksessa morsiuussauna, yhdessä (vatj.) tukankampaaminen ennen ottajien tuloa. Inkerissä hääseremoniaan kuului yleisesti morsiamen käyttäminen saunassa joko häiden aattona, joka oli yleensä lauantai, tai varhain sunnuntai- eli hääpäivän aamulla.²⁰ Saunassa morsiamen piti esittää pesijälleen itkuvirsi.²¹ Saunassa käynti kuului myös vatjalaishäiden yhteyteen; sen sijaan sieltä ei ole tietoja saunassa itkemisestä.²² Vatjalaisista itkuista on tämän vuoksi valittu esimerkiksi lähifunktionen itku tilanteesta, jossa morsiamen sisar leikkaa ja kappaa morsiamen tukan. Tämä tapah-

¹⁹ Kylien nimet esitetään siinä muodossa, kuin ne ovat teoksessa Viljo Nissilä — Matti Sarmela — Aino Sinisalo, Suomalaisen kielialueen etnologinen paikannimihakemisto, Studia Fennica 15, Helsinki 1970, 105—122. Kylien asukastiedot ovat peräisin vanhemmista lähteistä, nim. Peter von Köppenin teoksesta Erklärender Text zu der Ethnographischen Karte des Petersburger Gouvernements, St. Petersburg 1867, ja Juuso Mustosen teoksesta Inkerin suomalaiset seurakunnat, Helsinki 1931. Asukastiedot ilmoitetaan suluissa kylän nimen jälkeen siten, että pilkun vasemmalla puolella ovat Köppenin antamat tiedot ja oikealla Mustosen tiedot. Köppen on merkinnyt tarkasti heimot: i = inkeroinen, ä = äyrämöinen, sa = savakko. Mustonen käyttää kaikista luterilaisista lyhennettä s = suomalainen, i = inkeroinen, v = venäläinen ja vat = vatjalainen.

²⁰ Pohjois-Inkeri, ks. SKS. Alava, Ingrid XIII, 47—149. — Larin Paraske.

²¹ Esim. SKS. Tyrö, Ristikylä. M. Virolainen 1341. 1945. — Katrina Tallainen; Viron Inkeri, Kallivieri. Aili Laiho 2616. 1937. — Valpuri Haukka, o.s. Säkki.

²² Esim. V. Alavan kuvaus: "Sitten tulee ilta, lauantapäivän ilta. Äiti lämmittelee saunan. Miehet menevät ensin, peseytyvät, tulevat pois. Sitten menevät talon naiset, ketä heitä onkin, ja tyttö (morsian). Peseytyvät, tulevat pois. Joskus tytöt pesivät montakin kertaa, kun heillä on aikaa." Kuvaukseen liittyy huomautus: "Eivät laula mitään." Ks. V. Alava, Vatjalaisia häätapoja, Vähäisiä Kirjelmä VII, Eripainos Suomi IV, 7:stä, Helsinki 1909, 24.

tuu vasta hääpäivän aamulla ennen kirkkoon menoa. Vatjalaisten itkuista on toinenkin esimerkki valaisemassa vanhemman ja uudemman perinteen eroja.

Aluejaon ja esimerkki-itkujen jälkeen palaan aluejaon dokumentointiin nimityksissä ilmenevien erojen avulla, joista osa näkyy myös esimerkki-itkuissa.

I alue: (29 itkutoisintoa)

Alueen muodostavat Lempaalan ja naapuriseurakuntien inkeriset, joilta on joitakin itkuja merkitty muistiin. *Lempaalan Miskylästä* ovat kotoisin useimmat muistiinpanot (Larin Paraskelta). Toinen muistiinpanokylä on *Mäkiinkylä*. *Vuokselasta* Suomen puolelta on myös yksi muistiinpano, joka on selvästi inkeroisitku. Tämän alueen itkuihin on vielä luettava *Kelton Mustapäätä* oleva itku, jonka itkijä sanoo oppineensa Suomessa. Miskylä oli Köppenin mukaan puhdas inkeroisikylä (47 inkeraista), Mustosen mukaan siellä asui vain suomalaisia (s). Köppenin tieto lienee lähempänä totuutta. Mäkiinkylän sekä Köppen että Mustonen ilmoittavat sekakyläksi, jossa asui inkeristen lisäksi äyrämöisiä (ä) ja Suomen puolelta tulleita karjalaisia (Fi, Köppen). Mustonen ei erittele heimoja niin tarkasti kuin Köppen vaan mainitsee vain suomalaiset (s) ja inkeriset (i). Lempaalassa ilmeisesti oli joitakin puhtaita inkeroisikyläiä ja sen lisäksi vielä Mäkiinkylän kaltaisia sekakyläiä. Sekakyläiä oli myös joitakin Vuoleen, Valkeasaaren ja Toksovan alueella Köppenin mukaan. Täältä ei kuitenkaan ole itkuja merkitty muistiin. Mainitsin jo, että Vuokselasta Suomen puolelta on myös yksi itkumuistiinpano. Tässä ei ole mitään merkillistä sikäli, että Suomen puolella, tarkemmin sanottuna Sakkolan Vaskelassa, Larin Paraskekin asui naimisiinmenonsa jälkeen ja siellä hänenkin itkunsa on kirjoitettu muistiin.²³ Ilmeisesti ainakin jokin määrä inkeroisia siirtyi juuri naimiskauppojen kautta Suomen puolelle, joten on ajateltavissa, että Inkerin I itkualue jatkuisi sinne. Toisaalta, kuten jo olen maininnut aikaisemmin, Lempaalan inkeristen itkut näyttävät olevan läheistä sukua Kannaksen Karjalan itkuille:

²³ Vrt. R. E. Nirvi, Inkeroisurteiden asema, Kalevalaseuran Vuosikirja 41, Helsinki 1961, 100—101: ”— inkeroisia on asunut — — sekä Pohjois-Inkerissä lähinnä Lempaalan järven koillispuolella n. 20 kylässä, joihin välittömästi ovat liittyneet entisen Suomen ja Venäjän rajan pohjoispuolella sijainneet Raudun alueen kreikkalaiskatoliset kylät.”

kysymyksessä voi olla myöhäinen vaikutus tai taustalla voi olla yhteinen perinne. Selitystä voi etsiä niistä teorioista, joita on esitetty inkeroisasutuksen synnystä ja leviämisestä. Inkeroisasutuksen ekspansiokeskuksena on pidetty Nevan sivujoen Inkereen tienoita.²⁴ Mistä heimo oli sinne tullut, ei ole vielä kiistattomasti selvitetty. Toisena mahdollisena tulosuuntana pidetään pohjoista, jolloin inkerois-karjalaisen asutuksen alkukoti olisi ollut Laatokan Karjalassa.²⁵ Tämän käsityksen kumoo R. E. Nirvi ja esittää, että inkeroisasutus on levinnyt ns. Olhavan keskukselta Laatokan kaakkoisrannalta ensin Inkereenjoen laaksoon ja sieltä hajaantunut n. vuosina 1000—1100 pohjoiseen Kannakselle (Pohjois-Inkerin inkeroiset), etelään (Oredežin inkeroiset) ja länteen (Soikkolan, Hevaan ja Ala-Laukaan inkeroiset).²⁶ Samasta Olhavan ekspansiokeskukselta kuin inkeriläiset olisivat Nirvin mukaan lähteneet karjalaiset (Laatokan yli kohti Kannasta) ja aunukselaiset (Laatokan itärantaa pitkin).²⁷ Jos nyt voidaan olettaa, 1) että jo täällä Olhavan keskuksessa olleilla heimoilla (tai heimolla, sen eriytymisasteesta ei liene tietoa) oli jo yhteistä itkuvirsiperinnettä ja että 2) Pohjois-Inkerin inkerikot sittemmin olivat varhaisin eriytynyt ryhmä inkeroisia,²⁸ on ajateltavissa, että siinä vaiheessa, kun ensimmäinen inkeroisihajaantumatapahtui kohti pohjoista, inkeroisien itkuvirsiperinne oli vielä eriytymätöntä, samantapaista kuin Olhavan tienoilla ollut yhteisperinne. Pohjois-Inkerin itkujen yhtäläisyydet karjalaisen itkuvirsiperinteen kanssa olisivat siten vanhaa perua. Tämä on kuitenkin teoria, joka voi itkututkimuksen edistyessä osoittautua paikkansa pitämättömäksi, ja siihen on sen vuoksi syytä suhtautua varauksin.

Esimerkki: (Esitän esimerkkitoisinnot siten, että ensin on alkuperäis teksti tavallisin kirjaimin painettuna ja sitä seuraa petiitillä painettu lyhyt kompressio, joka sisältää itkun olennaiset rakenneosat normaali-kielistettynä.)

I SKS. Lempaala. Vihtori Alava XIII: 90—91. 1897.

— Larin Paraske.

²⁴ R. E. Nirvi mt., 101—102.

²⁵ Lauri Kettunen, Suomen murteet II, Murrealueet, Helsinki 1930, 206.

²⁶ R. E. Nirvi mt., 131—132.

²⁷ Nirvi, *ibid.*, kartta.

²⁸ Nirvi, *ibid.*, 131.

Morsian saunassa:

Kylvättelehää sie miun siityinen sisär kanasein niill' koriaill' koivun oksasill' niill' leppiäisillä lehen kantasill'

Joskos sie varustelit miun siityinen sisär kanasein niill' kerkiäisillä kesokiirehoisill'

Jokos sie varustelit miun siityinen sisär kanasein niill' kerkiäisillä kantaiset,

Milläs sie nyt kylvöttelet siitystä sisär kanaistais,

Nyt varustelet miun siityisä sisär kanasein miun valkiaista kasvo-varroistain,

varustelet niille kerkiäisill' ilokirkonkellon kieloisille.

Kylvetä minua sisareni kauniilla koivunoksilla.

Joko sinä kesällä varasit nämä kauniit oksat minun kylvettämiseeni?

Nyt sinä valmistat minua nuorta neitoa lähtemään kirkkoon vihille.

II alue: (61 toisintoa)

Tämä alue käsittää *Tyrön* äyrämöis- ja — hypoteettisesti — inkeröiskylät. Seuraavista kylistä on itkuja:²⁹ *Autio* (103 ä, s), *Hän-nisi* (120 ä 119 i, s), *Kylänpää* (86 ä 13 i, s), *Suokas* (24 ä 64 i, s), *Ristikylä* (ei esiinny Köppenin luettelossa, s), *Sahamylly* (72 ä 5 sa, s), *Seppälä* (113 ä, s), *Ylikylä* (240 ä, s-v). Lisäksi on Porkkan muistiin merkitsemänä jokunen itku *Serepetan* kirkonkylästä (*Serepet-ta*), josta Köppen antaa seuraavat tiedot: 1 ä 52 sa, ja Mustonen merkitsee sen s-v. On mahdollista, että nämä itkut on Porkka saanut joltakulta kyläilemässä olevalta tyröläisemännältä.³⁰ Kuten yllä nähtiin, ovat useat luetelluista kylistä ainakin Köppenin mukaan olleet sekakylä, joissa on asunut myös inkeröisiä. Kuitenkaan näistä kylistä sen enempää kuin muutamista Tyrön lähes puhtaista inkeröiskylästäkään ei ole olemassa yhtään itkuvirsimuistiinpanoa inkeröisiltä. Europaeus on matkakertomuksessaan maininnut mm. *Kankaan* kylästä: ”Todella runollisia säkeitä eräästä itkuvirrestä kuulin Kankaan kylässä lausuvan erään emännän.”³¹ Epäselväksi jää mil-

²⁹ Huom! Kaikki toisinnot täältä ovat siis hääitkuja.

³⁰ Porkkakin on merkinnyt *Serepetan* savakkoalueeksi, joten ajatus kyläilevästä perinteentaitajasta lienee mahdollinen. Ks. Volmari Porkka, *Ueber den Ingrischen Dialekt*, Helsingfors 1885, kartta lopussa.

³¹ Sulo Haltsonen, *Runoretki Inkeriin v. 1853*. Lisiä D. E. D. Europaeuksen runonkeruun historiaan, *Suomi* 107: 4, Helsinki 1957, 17.

laisia nämä säkeet olivat. Ei voi tietää edes, olivatko ne inkeroisvai äyrämöisemännän lausumia, sillä Köppenin mukaan *Kankaan kylässä* oli 122 ä ja 74 i. Kankaan kylästä hieman itään sijaitsi *Haisevaisin* kylä, joka Köppenin mukaan oli puhdas inkeroiskylä (207 i), mutta sieltäkään ei ole mitään muistiinpanoja. Oletettavasti inkeroisitkut eivät kuitenkaan poikkeaisi äyrämöisiltä kerätyistä itkuista muuten kuin murreasun puolesta, joten tilanne täällä voisi olla sama kuin jäljempänä esitettävällä VI alueella, jossa luterilaisten ja inkeroisten itkut on luettu kuuluviksi samaan alueeseen. Olettamusta äyrämöis- ja inkeroisitkujen samankaltaisuudesta II alueella voisi perustella esim. sillä, että koska äyrämöisten itkuperinne on lainattua, sillä ei ole ollut tarvetta tai pakkoa mukautua lainaajien omaan perinteeseen. Ts. äyrämöisitkujen ekotyypipiirtyminen rajoittunee murreseikkoihin. Tämä ei merkitse sitä, ettei pitkän ajan kuluessa olisi voinut kehittyä erityisiä äyrämöisille ominaisia itkukielen tai itkujen sisältöön liittyviä piirteitä, mutta tämäkin täytyy jättää arvelun asteelle vertailuaineksen (inkeroisitkujen) puuttuessa II alueelta. Äyrämöisten itkujen lähimmät vertailukohteet ovat seuraavan alueen itkustossa.

Esimerkki:

II SKS. Tyrö, Hännisi. Vihtori Alava XI: 256. 1901.

— Taaraston emäntä Seppälästä.

(Siit vietää kiukaalt maaha ja viää saunaa morsii.)

Saunass' kylvötettä ja pestää morsii.

Siell siit luettelee siell saunass niil korvoloilleen:

Miun kohijaikkaset korvomarjukkaisein

siviäikkäiset siarmarjukkaisein, mihipä työ miun laittehoitteletta.

Kylpänen arvaelenkii, vaikkapa oleksentelen lapsenlatvanen

työpänen laittehoitteletta miuista kovaosaista onnettomaista lapsen latvaista

tuonnepa vierahakkasii valtavanhempii.

(Jos ne on nuoremmatkii niin sano:)

Miksipä että kieltähöitelleet miuista kovaosaista onnettomaista tuumaelemasta näitä tuumasii.

Korvotyttöni, sisareni, mihin minua varustatte?

Arvaanhan minä, vaikka olenkin lapsellinen:

varustatte minua onnetonta lasta

vieraiden vanhempien luokse.

Miksi ette kieltäneet minua onnetonta ajattelemastakin naimisiinmenoaa?

III alue: (65 toisintoa)

Tähän alueeseen voidaan laskea aineistosta kuuluvaksi *Kaprion* kylät, paitsi Kopanetsaa, joka on likempänä Soikkolan kuin Kaprion keskustaa ja kuuluu Soikkolan murrealueeseen, *Serepetan Terenttilän* kylä, josta Porkka on kirjoittanut muistiin muutaman itkun, ja vielä *Tyrön Yhinmäki*, josta kerätyt itkut eroavat selvästi Tyrön äyrämöisitkuista. Kaprion kylistä on seuraavista saatu itkuja: *Harjavallalta* (20 ä 70 i, i-s), *Hirskontu* (47 ä, s) (itkijä luultavasti kotoisin Ahvolasta Harjavallasta, Salmisen³² mukaan inkeroinen, mutta Porkka merk. luth.), *Koskenkylä* (39 i, i), *Pankkala* (149 ä, s), *Tönttölä* (100 i, i), *Vepsä* (Hevaa) (225 i, i) ja *Vääskylä* (74 ä 102 i, s-i). Alueen itkuista on suurin osa inkeroisten itkuja; Serepetan Terenttilä on merkitty Köppenillä (ä ja sa) kyläksi, Mustosella se on (s). Porkka mainitsee sen keruukertomuksessaan äyrämöiskyläksi ja mainitsee ainoaksi laulutaitoiseksi Kaprion Ojuelta (Ojankylästä) kotoisin olevan äyrämöisvaimon Maria Jämpsäläisen.³³ On hyvin luultavaa, että tästä kylästä saaduiksi merkityt itkut ovat saman vaimon esittämiä. Tyyliltään ne ovat samanlaisia kuin Harjavallan inkeroisitkut. Tyrön Yhinmäki (52 ä 1 sa 94 i, s-v) on aineistossa sikäli erikoinen, että ne itkut, jotka Porkka on sieltä kertonut saaneensa, on esittänyt Paroi-leski, kotoisin Kaprion *Kantokylästä* (jota ei sen enempää Köppen kuin Mustonenkaan sisällytä luettelonsa). Yhinmäestä ovat melko varmasti kotoisin useimmat A. Törnerosin ja Th. Tallqvistin keräämät itkut. Niissä on näet joitakin piirteitä, jotka lähentyvät pikemmin Tyrön äyrämöisitkuja kuin Harjavallan itkuja. (T & T ovat keruukertomuksessaan ilmoittaneet toiseksi itkujen saantipaikakseen juuri Harjavallan.)³⁴

Esimerkki:

III SKS. Tyrö, Yhinmäki, Volmari Porkka 167. 1883.

— Paroi

Kun tyttö vetserinka-iltana kylpöö, itkee hän saunassa:

³² Väinö Salminen, Inkerin runonlaulajat ja tietäjät, Helsinki 1931, 557.

³³ Volmari Porkka, Kertomus runonkeruumatkasta, Suomi II: 19, Helsinki 1886, 152—153.

³⁴ Th. Tallqvistin ja A. Törnerosin kertomus runonkeruumatkastansa Inkerissä v. 1859, A. R. Niemi, Runonkerääjimmme matkakertomuksia 1830-luvulta 1880-luvulle, Helsinki 1904, 394.

La miä nyt kylveksentelen kyllillä löylyillä viheräisillä viimoi-
iltaisilla.

Ja valloittelen viljoisilla vetoisilla ihalaisella issunta-iltaisella,
La miä kaikki heittelöittelen kyllähäiset vaattehiset ihalaiselle
isolinnaiselle.

Nyt miä otan suruvaatteet surukkaiselle itsyelleen
Työ nyt vaattoittelitta miun iki ilmoi polvekseen
Näihin surkeaisiin suruvaatteheisiin
No kuunnelkaa nyt miun kaioin kapeaisen kasvin aikahisseen
Paremp miun olis mieloikertaiseen tälläki tunnehuisella
Ku olisitta työ valkaelleet miun Tuonen valkeaisiin
Ja kun olisitta jovvuntelleet minnua Tuonen joukkoiseen.

Minä kylven nyt hyvässä löylyssä viimeisenä nuoruuteni iltana,
valelen itseni paljolla vedellä tänä ihanana juhlaillana.
Heitän kaikki entiset vaatteeni ihanalle isälleni,
nyt puen itseni suruvaatteisiin.
Te minut nyt vaatetitte lopuksi ikääni
näihin suruvaatteisiin (= vaimonvaatteisiin).
Kuulkaa nyt minun lapsuuteni kasvintoverit:
parempi olisi mieleni tällä hetkellä,
kun olisitte pukeneet minut kuolinvaatteisiin,
jouduttaneet minua vainajiin liittymään.

IV alue: (191 toisintoa)

IV itkualue käsittää *Soikkolan* niemen ja sen osan *Kapriota*, joka kuuluu Soikkolan inkeröismurteen alueeseen.³⁵ Soikkolasta perinne-alueena kirjoittaa Volmari Porkka 1886: "Soikkola on yltympäri tunnettu runotaidostaan, eikä syyttä: sillä tuskin missään kuulin laulettavan niin paljon vanhoja runoja kuin siellä. Tahdon mainita muutamia seikkoja, jotka luullakseni ainakin osaksi vaikuttavat sen, että Soikkolan niemekkeellä laulutaito on yleensä hyvin säilynyt, vaikkapa silläkin kyllä on tarpeeksi huononemisen merkkiä. Kun ajattelemme, että Soikkola on melkein puhdas ischorilainen³⁶ paikkakunta ja että sen vähällä pinta-alalla on kolmattakymmentä inkeröiskylää, joiden asujainmäärä yhteensä on paljoo suurempi kuin missään muualla Inkerissä yhdessä ryhmässä olevain ischorilaisten,

³⁵ Ks. alaviitteessä 13 mainittu kartta.

³⁶ *Ischorilainen* on inkeröisten venäläisperäinen nimitys.

niin käypi ymmärrettäväksi, että sen kautta syntynyt likeisempi yhteiselämä paremmin on voinut vastustaa vierasta vaikutusta. Tämä vieras vaikutus saattaa tulla, kuten enimmäen tapahtuu, venäläisten puolelta, joiden laulut anastavat suomalaisten runojen sijan.”³⁷ Jatkossa Porkka kuitenkin huomauttaa, että on tapahtunut runojen sekaantumista, kun soikkolalaiset huonon taloudellisen tilansa takia ovat joutuneet lähtemään muualle töihin: Hevaalle, Rampovaan, Narvusiin.³⁸ Tätä sekaantumista ei kuitenkaan juuri huomaa itkuvirsissä, joita tuskin vieraalla paikkakunnalla oleskellessa opeteltiin-kaan. Päinvastoin vaikuttaa Soikkolan itkuperinne yhtenäisimmältä ja siihen on varmasti selityksenä Porkan mainitsema tiheän inkeroisasutuksen kyky vastustaa vieraita aineksia. Seuraavista Soikkolan kylistä on aineistossa muistiinpanoja: *Järvenperä* (Soikkolan harvoja äyrämöiskyliä: Köppenillä 126 ä ja Mustosella s), *Kolkanpää* (97 i, i), *Loka* (207 i, i), *Mättäsi* (103 i, i), *Oussinmäki* (174 i, i), *Savimäki* (165 i, i), *Somero* (228 i, i tai v-i), *Suija* (105 i 13 ä, i), *Tarinaisi*, (29 ä 294 i, i), *Uusikylä* (164 ä 115 i, s), *Venakontsa* (12 ä 115 i, i), *Vääräoja* (160 ä, s). Sen, että aineistoon sisältyy myös puhtaiksi äyrämöiskyliksi merkittyjä kyliä, ei tarvitse merkitä, että myös Soikkolan äyrämöisillä välttämättä olisi ollut itkujä: aina-kaan näiden kylien itkut eivät eroa kieleltään puhtaiden inkeröis-kylien itkuista. Kukaan kerääjistä ei ole myöskään maininnut, että Soikkolankin luterilaisilla olisi itkujä ollut.

Esimerkki:

IV SKS, Soikkola, Uusikylä. Volmari Porkka 15. 1883.

Häätiku

Ristemälle saunassa päätä pestäissä:

Ristemyeenka rissin vesin vetelijäisein,
 Mihepä kastelet miun kaihon kuudraisiaan,
 Mihepä peset miun pienoi-päähyttään,
 Miksipä tulit näin leppiäks liekuttelijaiseen,
 Miksipä tulit niin armahaks asettelijaiseen?
 Onhan miul kaks kättä kätkelikkähäll itsellään,
 Milläpä kassella kaihoa kuudraisiaan,
 Milläpä pessä pienoi-päähyttään.

³⁷ Volmari Porkka, Kertomus runonkeruumatkasta, 159.

³⁸ Ibid., 160.

Ristiemoni,
 mitä varten kastelet minun surullisen hiuksia,
 mitä varten peset minun pienen päätä,
 miksi tulit näin lempeäksi ristiäitini,
 miksi tulit niin rakkaaksi ristiäitini?
 Onhan minulla murheellisella kaksi kättä,
 millä voin kastella hiukseni,
 millä pestä pääni.

V alue: (55 toisintoa)

Viides alue käsittää vatjalaiskylät, ja seuraavista on materiaalissa esimerkkejä: *Kattila* (Suuri-Otsa ja Pieni-Otsa), *Lempola*, *Matinkylä*, *Pummola*, *Ruuta* ja *Untova* l. *Ilduva* ja lisäksi *Kosemkinan Joenperä*, joka oli sekakylä (Mustosella i-vat). Inkeröiset ja vatjalaiset ovat eläneet rinnakkain aina 1100-luvulta lähtien,³⁹ ja ilmeistä on, että vaikka vatjalaisilla olisikin ollut itkuvirsiperinnettä ennestään, se on melko pitkälle mukautunut Kosemkinan-Viron Inkerin inkeroisten perinteeseen; tätä todistavat, kuten jo aikaisemmin mainitsin (ks. s. 97), varsinkin vanhimmat vatjalaisilta muistiinpannut itkut. (Vrt. esimerkki Lönnrotin muistiinpanoista ja Kallivieren esimerkki edempänä.) Sen sijaan uudemmat muistiinpanot 1930- ja 40-luvuilta osoittavat venäläisistä itkuista saatuja vaikutteita; joka tapauksessa niissä on luovuttu inkeriläisestä hellimänimien käytte-lystä ja kieli on muutenkin lähentynyt arkikieltä. (Esimerkkinä näistä muistiinpanoista on Paul Aristen muistiinpanema hääitku v:lta 1942.) Venäläistymistä on tietysti voinut tapahtua muutenkin kuin venäläisten itkuvirsien oppimisen takia: esim. pelkät venäläiset lainasanat eivät vielä itkuissa osoita muuta kuin koko kielimuodon saamia venäläisiä vaikutteita. Inkerin venäläiskylistä ei tietävästi ole merkitty itkuja muistiin, joten niiden mahdollinen olemassaolo ja vaikutus vatjalaisiin ja muihinkin Inkerin itkuihin jää ainakin toistaiseksi arvailun varaan.

Jos tarkastellaan rinnakkain vatjalaisten ja kuudennen eli Kosemkinan-Viron Inkerin alueen itkujen henkilönnimityksiä, voidaan havaita, että ne ovat jokseenkin samanlaisia lukuun ottamatta murreasua. Tämän perusteella vatjalaiset itkut voisi ehkä lukea kuudennen alueen itkuihin kuuluviksi, ellei taustalla kaiken aikaa itäisi

³⁹ Ks. esim. Lauri Honko, *Geisterglaube in Ingermanland I*, 21—22.

epäily, että niissä sittenkin on jotakin alun perin vatjalaista, jota muutamat sisällölliset seikat antavat olettaa. Toistaiseksi katson siis parhaaksi erottaa vatjalaiset itkut kuudennen alueen itkuista, mutta jako saattaa tulevaisuudessa näiltä osin muuttua.

Esimerkit:

V SKS. Kattila, Ruuta. Elias Lönnrot 1844. Lönnrotiana 117: 30 a.
— Anna Ivanovna.⁴⁰

Morsiata kui väljä wiiää ja päätä keritä ehittäjän kanssa morsian itki:⁴¹

Kuhe ehität enneni evenikkainen
kuhe laatitat enneni laaotukkainen
laka ehittät e[nneni] e[venikkainen]
manalaan e[nneni] mahsa tootu
ehittelet e[nneni] e[venikkainen]
pahoile päivile e[nneni] päivätootu
Kjynelillä e[nneni] kylvetetty
aluvesillä e[nneni] auotukk[ainen]
paha lie mielyttä e[nneni] mielytelty woeras mielittäjäinen
Kurja lie kjäwwä wōera käriä kjättä mööen
Kurja lie mielyttää wōeras mielyttäinen
ennes tuntema e[nneni] toomitootu
sit lie paha mielyttää v[ōeras] m[ielyttäinen] e[nneni] mielitelty
noise menemään uhkeasti e[nneni] uinotettu
sis tehä ullusti e[nneni] uinotettu
kuna wiljalta söimma e[nneni] kjääritetty
sis tehä tuhmosti e[nneni] tuoma tootu
kui kasvatti kantajani e[nneni] kannettukainen
Yletteli emä ylettäjäni e[nneni] yletelty
Sis en mä kuulu kurjia sanoja e[nneni] kuvallukkainen
pahoja sanoja e[nneni] parmaukkainen.

Mihin laitat sisareni?

Laitatko manalaan, sisareni,
laitatko pahoille päiville, sisareni,

⁴⁰ Julk. Sulo Haltsonen, Lönnrotin keräämät vatjalaiset itkut, Virittäjä 1958, Helsinki, 183—189.

⁴¹ Lönnrot on merkinnyt lyhentäen useita sanoja, jotka olen täydentänyt muihin toisintoihin nojaten; täydenteet hakasuluissa. Äidille itketty osuus tästä jätetty pois.

kyynelille, sisareni,
 tuskavesille, sisareni?
 Paha on miellyttää vierasta vanhempaa, sisareni,
 kurja on totella vieraan käskijän käskyjä.
 Kurja on miellyttää vierasta vanhempaa, sisareni.
 Siksi on paha miellyttää vierasta vanhempaa, sisareni:
 jos kävelen pää pystyssä,
 niin teen hullusti sisareni,
 jos syön paljon,
 niin teen tuhmasti, sisareni.
 Kun kasvatti meitä äitini, sisareni,
 silloin emme kuulleet kurjia sanoja, sisareni,
 emme pahoja sanoja, sisareni.

Kattila, Lempola. Paul Ariste 1942.

— Solo (Solomonida) Kuzmina, 68 v.

Õhtul enne pulmi oli pruut saunas. Tüdrukud lauluga viisid sauna.
 Tüdrukud pesid pruuti üha lauluga. Pärast sauna, siis kui hakkas
 koitma, siis viidi pruut läbi küla ja lauldi. Aga pruut itkes:

vīmeine ehtago kassapeänä *elma*
 tüttariküò voli *elma*,
 vīmeine üö kassapeänä viettēā;
 uomeñ päivällä pal'lo müdrā elämēätā,
 meikatassa tüttariküò kassa
 i voli välleā,
 ja pannaš sermuš *tsätie*,
 kaottāssa minua itšēāssi
 ikiziè koirā tagā.

(Aristen viironnos:)

Viimane õhtu palmikpeana olla
 tüdruku vabadusega,
 viimane öö palmikpeana veeta;
 homme päeval palju viletsat elu,
 lõigatakse tüdruku palmik
 ja vabadus ära,
 ja pannakse sõrmus sõrme (kätte),
 kaotatakse mind igavesti
 igavesele koerale mehele.⁴²

⁴² Paul Ariste, Vadjalaste laule, Tallinn 1960, II: 20.

VI alue: (135 toisintoa)

Kuudes alue käsittää *Kosemkinan* ja *Viron Inkerin* sekä inkerois-että luterilaiskylät. Itkuja on seuraavista kylistä: *Kosemkinan kirkonkylä* (70 su 235 i, Mustosella ei tietoa), *Haavikko* (22 su 207 i), *Kurkula* (130 su 31 i, s), *Pärspää* (49 su 197 i, i) ja *Vyötermaa* (162 su 27 v, s-i). Haavikosta on merkitty itkijäksi ”suomenuskoinen”. Nämä suomenuskoiset eli Länsi-Inkerin luterilaiset eivät ole sen enempää äyrämöisiä kuin savakoitakaan vaan erillinen ryhmä luterilaisia, joiden esi-isät ovat viimeisimmän käsityksen mukaan tulleet Inkeriin Virolahden ja Säkkijärven tienoilta,⁴³ siis Äyräpään naapurista, ja siitä selittyvät ne äyrämöisiin viittaavat piirteet puvuissa ja murteessa, jotka saivat Porkan pitämään heitä pikemmin äyrämöisinä kuin savakkoina (joiksi Köppen heidät luki).⁴⁴ (Heistä käytetään lyhennettä su, koska he itse nimittivät itseään ”suomalaisiksi”.) Osittain inkerois-, osittain luterilaisten itkuja ovat *Viron Inkerin*⁴⁵ kylistä kerätyt. Kylät ovat seuraavat: *Hanikke* (Köppenillä ei tietoa, s), *Kallivieri* (134 su 55 v, s-i), *Räkälä* (Köppenillä ei tietoa, s), *Saarkylä* (16 su +v, i), *Vanhakylä* (41 su 127 i, i-s), *Vääkylä* (8 su +v, i-v). Näistä kylistä olevat itkut ovat enimmäkseen peräisin 1930-luvulta, ja niihin on merkitty itkijän nimi ja heimo. Kallivierestä on saanut itkuja Porkka 1882, ja ne ovat ilmeisesti luterilaisia.

Esimerkki:

VI SKS. Viron Inkeri, Kallivieri. Volmari Porkka 70. 1883.

Häätiku

Saunassa tyttö itkee pesijöilleen:

Pesekkä miun tätini pesetellykkäine,
Tiekko risti miun tätini liekutellukkaine
Miun pääni päälle paljoen päiväkkäiselle;
Toivota onnellista onnee miulle onnettomalle

⁴³ Ks. esim. Lauri Honko, *Geisterglaube in Ingermanland I*, 59.

⁴⁴ Volmari Porkka, *Ueber den Ingrischen Dialekt*, 15—20.

⁴⁵ Viron Inkeriksi nimitettiin maailmansotien välissä 13 kylää, jotka Venäjä rauhanneuvotteluissa ens. maailmansodan jälkeen luovutti Virolle. Nämä kylät olivat maailmansotien välissä ainoat inkeriläiset kylät, joihin suomalaiset tutkijat pääsivät ja siitä johtuu 1930-luvun aineiston runsaus tältä alueelta.

Lykyllystä lykkyy liioin leinakkaalle,
 Ett antais armolline Jumala miulle armottomalle
 Onnellisen onnen miulle onnettomaiselle
 Lykyllysen lykyn miulle liioin leinakkaalle
 Kassan kaatakselle miulle katalalle
 Liemenen levityksellä miulle liioin leinakkaalle.
 Olkoo siunattu se vesipisara miulle onnettomalle
 Minen laset ensimmäisen kerran miun kasvoilleni katalan!
 Ku pesi miun pesettäjäni
 Ensimmäisen kerran miun kengittäjäni
 Onnellissee tuntii miun tuuvittajani,
 Onnellissee aikaa miun armijani miun armottoman
 Kyllälliselle elämälle kylvettäjäni miun kyynelikkäisen!
 Kuulkaaka kultaiset miun kalliit kasvoisisoni,
 Nun nevvoelen mie nevvojen nojaunut teitä nojauneita!
 Elkää noiskaa miun tätini nossatellakkaiset
 Muuttamaa polvee tätini muurentukat
 Elämäänne tätini ehotellukkaiset!
 Kyll tulloo raskaaksi tämä aika viettä tätini armimaiset,
 Kui olen viettänyt mie kurjein kyynelikäs
 Nämät kolmet viikkoo mie kovaosakas
 Kui olen kyynellellyt mie kyllien kyynelikäs
 Ikä jalka-askeleen mie armottomaine,
 Ei ole tullut miulle tuimaunneelle
 Unikaa silmää miulle unnee uponneelle.
 Taitaa lienöö miulla liioin leinakkaalla
 Koko elämäni nii murheelline miulla muurehikkaalla.

Pese (minut) tätini lapsi
 tee risti, tätini lapsi,
 minun, valittavan, pään päälle.
 Toivota onnea minulle onnettomalle,
 että antaisi armollinen Jumala
 hyvän onnen minulle onnettomalle,
 nyt kun tukkani kammataan uudella tavalla.
 Olkoon siunattu se vesipisara minulle onnettomalle,
 jonka ensin valat kasvoilleni,
 kuten pesi (minut) äitini
 ensimmäisen kerran
 onnelliseen aikaan ja kylläiseen elämään.

Kuulkaa minun kultaiset kasvinkumppanini,
 kun minä kokenut teitä neuvon!
 Älkää ruvetko tätini lapset
 menemään naimisiin!
 Raskaaksi käy viettää tämä aika tätini lapset,
 kuten olen viettänyt minä itkeväinen
 nämä kolme viikkoa minä kovaosainen,
 kun olen itkenyt
 joka askeleella minä turvaton.
 Ei ole tullut minulle tuskaiselle
 unikaan silmään maatessani.
 Taitaa minun surullisen koko elämä
 olla yhtä murheellinen.

4. Esimerkkeinä itkuvirsialueiden välisistä eroista henkilöitä tar-koittavien nimitysten ja nimitystyyppien esiintymisessä käytän seuraavassa keskeisiä perheenjäseniä: äitiä, isää, veljeä, sisarta ja avio-miestä tarkoittavia nimityksiä sekä itkijää itseään tarkoittavia nimi-tyksiä. Käyttämäni termien osalta viittaa Sananjalka 14:ssä ilmes-tyneeseen artikkeliini, jossa ne on määritelty.⁴⁶

Äitiä tarkoittavat nimitykset ovat kautta Inkerin — ja näyttäisi siltä, että myös kautta Karjalan⁴⁷ — enimmäkseen akteemisia teki-jännimiä, jotka on muodostettu lapseen kohdistuvaa tekemistä kuvaa-vista verbeistä. Näitä verbejä on Inkerin häätkuista, joita on 335 toisintoa, löytynyt 50, ja muista itkuista mahdollisesti löytyisi vielä muutamia lisää. Selvää on, että näihin verbeihin sisältyy runsaasti synonyymeja tai ainakin samaan aihepiiriin liittyviä ilmauksia: esim. kasvattaa, keritellä, korotella, nostattaa, opettaa, otsittaa ('opettaa'), visittaa ('nostattaa'), ylentää. Alueiden väliset erot äidin nimityk-sissä ovat niiden määrissä ja tyyppien esiintymisessä.

Nimityksiä on vähiten I alueella (Pohjois-Inkeri); kaikista 29 toisoinnoista olen löytänyt vain 3 äitiä tarkoittavaa nimitystä, jotka ovat kaikki attribuuttinimityksiä: *mairehoinen maalletuojaisein*, *kaunehoinen (keso)kantajaisein* ja *ehtoinen emmoin*. Ehtoinen emmoin esiintyy äidille itketyssä kuolinitkussa ensimmäisenä nimi-tyksenä, jonka synonyymeinä esiintyvät muut mainitut. Attribuut-tinimityksiä ovat myös II alueen (Tyrö—Serepetta, äyrämöisitkut)

⁴⁶ Ks. edellä alaviite 10.

⁴⁷ Vrt. Unelma Konkka, Karjalaisen itkuvirsirunouden tutkimuksen ongel-mia, Virittäjä 1968, 178.

äidin nimitykset: esim. *hienohuntuinen*, t. *-hiuksinen huisuttelijain*, *synkiäikkään synnyttelijäisein*, *synkiäikkään syämenall'kantajain*, *kallehaikkain kasvattelijäisein* jne. Nimityksiä on muodostettu kahdeksasta eri verbistä, jotka muut ovat frekventatiivisia paitsi *kantaa* (syvämenall' kantajain, huolenkantajain). III alueen (Hevaan niemi) äidin nimityksissä on tekijännimien valikoima hiukan suurempi (toistakymmentä) ja myös semanttisesti useamman tarkoitteen kattava: esim. *ilmaro imettäjäisein*, *helmikagla hyvä hellyttelijäisein*, *avara-aanuain armoisin ylentäjäisein*, *sulkkusykäreisein hienohuntuin tälle ilmalle huisuttelijäisein*. Muita ovat esim. *vaalijaine*, *kantajaine*, *ehoittelijaine*, *synnyttelijäine*, *kukittajaine*, *laukojaine*. Mutta III alueen itkuissa saatetaan äitiä puhutella myös pelkkää epiteettiä käyttäen: "Suuret kiitokset olkoon *minun sulkkusykäreisellein*" tai "Kuunteloittele *minun avaro-aanuaiseen*". IV alueella eli Soikkolassa on jo yksin hääitkuissa (joita kyllä on alueen itkuista suurin osa eli 120/191) 35 erilaista äitiä tarkoittavaa tekijännimeä, joita käytetään joko yksin ydinnimityksinä tai attribuutin/attribuuttien kera. Soikkolan itkuille on tyypillinen aloitusformula pitkä puhuttelusarja itkun alussa, esim. erästä hääitkusta äidille: *Sullainenka miun sulasukijaiseen / armahainenka ilmoille asettelijaiseen / leppiäinenkä hyvä liekuttelijaiseen / helttiäinenkä hyvä hellittelijäiseen*. Soikkolassa ei äidistä käytetä epiteettejä, eikä myöskään I alueen "emmoin" tapaista faktista nimitystä esiinny muualta kuin sisaruksia tarkoittavissa nimityksissä agenttina: *emyeen vesivaalimain* jne.

V alueen eli vatjalaisissa itkuissa äidistä käytetään tekijännimiä joko ydinnimityksinä tai attribuuttinimityksinä: *maksossa makottajani*, *vottajaiseni*, *ilma toojani*, *tuumitoojani*, *synnyttäjäni*. Ydinnimitykset ovat enemmistönä, attribuuttinimitys on yleensä osana ns. parataktista nimitystä, jonka kaltaista siis Soikkolassa ei esiinny, *enneni elle" synnyttäjä / enneni elteni löukuttajani* ('liekuttajani') / *maammoni makeisa mahsoisa makauttajani / suusta soottäjäni m. sukiajaiseni / makealla palalla maalta ottajani maale toojani*. Sitteerattu puhuttelusarja on kuolinitkusta äidille, ja siinä näkyy selvästi yhteys VI alueen itkuihin, nim. nimitys *maammoni*, joka vatjalaisessa muodossaan kuuluu *enneni*; juuri tällaiset piirteet vanhoissa vatjalaisuistiinpanoissa (esimerkki on Lönnrotilta) saavat epäilemään inkeroisitkujen lainautuneen vatjalaisille. VI alueen eli

Kosemkinan ja Viron Inkerin itkujen äidin nimitykset ovat vatjalaisitkujen kanssa samaa tyyppiä: tekijännimiä yksin ja attribuutin kera mutta myös parataktisia nimityksiä: *ehtoisa ehoittajani, kengittäjäni, muurentukka tuuvittajani, mamma miun maalle synnyttäjani*. Tämän alueen hääitkuissa (73/135) esiintyy 28 erilaista tekijännimeä ja vatjalaisissa hääitkuissa (35/55) 29.

Paitsi esiintyvien tekijännimien ja nimitystyyppien määrässä näyttäisivät aluekohtaiset erot niin äidin kuin seuraavaksi käsiteltävissä isän nimityksissä ilmenevän myös nimityksiin sisältyvissä attribuuteissa. Mutta tämä seikka on jo yhteydessä itkukielen muun sanaston eroihin eri alueilla, joten en puutu siihen pitempään tällä kertaa.

Isän nimityksissä on enemmän sisältötyyppisiä kuin äidin nimityksissä. Niissä on sekä akteemisia tekijännimiä, metaforia että epiteettejä. Kuten huomattiin, millään alueella ei Inkerissä käytetä äidin nimityksenä metaforia, joina en pidä reaaliseen ominaisuuteen perustuvia tekijännimiä. Alueittain isän nimitykset Inkerin itkuissa ovat seuraavanlaisia: I alueella käytetään vain yhtä metaforista nimitystä: *miun ilmoinen is(s)oilinnaisein*. II alueella isolinnaisesta on tullut isolinnukkaine: *ilmarikkoine isolinnukkaine*; muita isän nimityksiä tällä alueella ovat pari tekijännimeä, joita äidin nimityksistä erottaa lähinnä attribuutti, nim. *sulkkupartaine sulittelijaiseen, kallimpiakkane kasvattelijaiseen*. III alueella esiintyy taas isolinna: *ihalaine isoilinnaine*, mutta myös tekijännimiä attribuuttinimityksinä: *kapuhartiain kallehin kasvattelijaisein, hyvä hyvättelijäisein, hyvä ilmanen isettejäisein*. Isästä käytetään myös nimitystä vanhempi: *valkeainen valta vanhempaisein, läikkyvälääppäin viljoisin vanhempaisein*. Tällaisista nimityksistä, jotka ovat itse asiassa normaalikieleenkin kuuluvia, olen käyttänyt termiä faktiset nimitykset. (Vrt. myös edellä s. 113). IV alueen isän nimityksissä esiintyy myös isolinna: *ismaroinko miun isytlinnaiseen*, mutta tekijännimiä ei esiinny. Sen sijaan isästä käytetään toista akteemisten nimitysten tyyppiä, nim. nominaalimuotonimitystä, jonka agenttiosana on *ämmöi* 'isoäiti': *ämmöin aseteltuïn, ä. imeteltuïn, ä. tuuiteltuïn* jne. Lisäksi isää nimitetään erilaisin epiteetein, ulkomuotoon perustuvien nimityksin: *miun korokypäräiseen, miun lauttipaitaiseen, miun saapassääräiseen* jne.

V ja VI alueella ei enää tavata isolinna-nimitystä ollenkaan;

ainoastaan VI alueen nimityksissä esiintyy joskus attribuuttina sana *tasolinna*, joka voi olla variaatio mainitusta metaforasta. V ja VI alueella sen sijaan isästä käytetään äidin nimityksen tapaisia tekijännimiä: ydinnimityksinä, attribuuttinimityksinä ja parataktisina nimityksinä: *nosattajani*, *hyvä miun ylittäjäni*, *kallien minun kasvattajaiseni*, *ätäni* ('isäni') *walkeawaaliaiseni* (V alue) ja *liekuttajaini*, *helle helkuttajaini*, *kallis kasvattajaini*, *taatto minun tasolinna liekuttelijaini* (VI alue).

Huomattavimmat erot isän nimityksissä ovat siis lyhyesti kommentoituna seuraavat: I alueella vain metaforinen nimitys, II alueella sama metafora mutta myös tekijännimiä, samoin III alueella. Soikkolassa IV alueella nimitykset ovat mukautuneet akteemisten nimitysten yleiseen muodostamistapaan: vain äiti voi olla tyyppiä *kasvattaja* jne., muut ovat jonkun äidin (kasvattajan) lapsia. Lisäksi Soikkolassa käytetään runsaasti epiteettejä (jotka muuten sivumennen sanoen ovat usein samoja kuin kertovassa runoudessa käytetyt). V eli vatjalaisalueen ja VI alueen nimitykset taas ovat samaa kaavaa kuin äidin nimitykset: yksinomaan tekijännimiä.

Veljen ja sisaren nimitykset on ehkä syytä esittää rinnakkain, koska niiden tyypit ovat alueittain samanlaiset. I alueella heistä kuten isästäkin käytetään vain yhtä nimitystä, joka tarpeen mukaan toistuu itkussa: veli on *vesseläinen velivalkeaisin*, sisar taas *siityisiä sisärkanainen*. Äyrämöisten itkuissa II alueella veli on *verövääkkäne velloi marjukkaine* tai *verövääkkäne velloi vaahteroine* tai *v. viedroi veikkone*; sisar on yksinkertaisesti *siviääkkäne siarmarjukkaine*. Siis I alueen lintumetafora on vaihtunut marjametaforaan sisaren nimityksessä. Lintuihin palaa III alueen sisaren nimitys, jona on käytetty *haleaine sisoihanueen* -nimitystä; veli on täälläkin *velloivaahteruisen* tai *vahoitukkain* t. *valkoinen* t. *verevääkkäne vv.* Mutta veljestä käytetään myös nominaalimuotonimitystä: *emoin kukiteltuine*, *emoin laitettuin*. On mahdollista, että tällaista nimitystä olisi voitu käyttää sisarestakin, aineistossa ei kuitenkaan esiinny yhtään tapausta tästä. Sen sijaan IV alueella Soikkolassa sekä veli että sisar saavat useimmiten nominaalimuotonimityksen, joka on joko tyyppiä *emyen soritetuin*, *emyen vesivaalimain* tai vielä useammin tyyppiä *hellyttelijään hellytellyin*, *vaalijaan vaalimain*. Sisarta puhutellaan joskus itkun alussa myös sanoilla *siitijäne miun siarmarjaiseen*, siis metaforisella nimityksellä. Veljestä voidaan puolestaan käyttää saman-

tapaisia epiteettejä kuin isästä: *viekkahain miun vestoikerveyheen, kieropaglaiseni, leiloisaapukkaiseni*.

V alueella sisaresta ja veljestä käytetään säännöllisesti nominaalimuotonimityksiä, jotka ovat tyyppiä *enneni kuvattu, enneni ilma-tooukkaine, enneni päivä tootu* jne. Täällä esiintyy myös parataktisia nimityksiä: *söeseni valkee enneni vaalettu* ja *Wiljo veljeni enneni vieritetty*. VI alueella esiintyy myös nominaalimuotonimityksiä, jotka ovat tyyppiä *mammani t. maamani t. maammoni ehoteltu, herkuteltu, siveloitu* jne. Tämän nimitystyyppin korvaa kuitenkin usein sen mukaan muodostettu metaforinen nimitys tyyppiä *mammani karpaloinen, m. sirkkulainen, m. mantsikkainen, m. juomukkainen*. Näin siis sekä sisaren että veljen nimityksissä. Myös VI alueella esiintyy parataktisia nimityksiä, esim. *sisosirkiä maamani siveloituni* ja *Jukovello juomukkatukka mammani tuuteltu*. Ainoa ero V ja VI alueen välillä on kieliasua lukuun ottamatta, että vatjalaisten esittämissä itkuissa ei esiinny mainitun kaltaisia metaforisia nimityksiä.

Aviomiehen nimitykset eri alueilla muodostavat kiintoisan sarjan: I alueella aviomies on *kyllinkyntäjäne*, II alueella esiintyy nimitys *säviääkkäne säntyn* (ehkä p.o. sängyn) *säveltäjänen*, joka on selvästi sukua III alueen nimitykselle *säpeäinen sänkysärvyt*, III alueella aviomies voi olla myös *vihherä vihkkipuolut*, mutta IV alueella aviomies menee samaan (nominaalimuotonimitys)kategoriaan muiden sukulaisten kanssa, hän on *vanhempain* (so. appivanhempien) *vesivaalimain* tms. Aviomiehestä käytetään myös samantapaisia epiteettejä kuin isästä ja veljestä: *miun kultakerveyheen, miun vaskilappaiseen, miun paitalaivaiseen*. Samoin V alueella, jossa anoppia kutsutaan kuten muitakin ei-verisukulaisia, aviomies on *naise vaalittu* tms., ja viimein VI alueella aviomies saa nimitykset *ämmäni* ('anoppini') *nossateltu, hautomaine* tms.

Aivan oman luokkansa nimityksistä muodostavat itkijän itsensä eli itkun egon nimitykset. Yleensä ne ovat ilmauksia, joissa itkijä kuvaa surullista mielentilaansa. Näitä nimityksiä on sekä Karjalan että Inkerin itkuissa. Itkijän nimitysten kannalta kuvattuna näyttävät Inkerin itkualueet seuraavanlaisilta: I alueella ei varsinaisia itkijän nimityksiä ole lainkaan. Itkijä puhuu täällä itsestään kolmannessa persoonassa ja käyttää itsestään nimitystä, jota vastaroolin haltija käyttäisi, jos itkisi: äidille ja isälle hän on *kaunehoine kannettuine*, sisarelle ja veljelle *siityisä sisärkanaine*. Miehelleen sepittämässään

kuolinitkussa Larin Paraske käyttää itsestään nimitystä *vaimokulunen*: ”miksis sie jättelit sen *vaivaisen vaimokuluseis*”. II alueen äyrämöisitkuissa itkijän nimityksinä käytetään lapsi-sanan johdoksia sopivan attribuutin kera: *lakeaikkaine* (merkitys epäselvä), *onnettomaine* t. *kovaosaine lapsenlatvukkaine* tai *onnettomaine orpoilapsukkaine* tai kuten näyteitkussa (ks. s. 103) ”*miuista kovaosaista onnettomaista lapsen latvaista*”. Itkijän nimitysten kohdalla näyttäisi raja olevan II ja III alueen välillä jyrkempi kuin III ja IV alueen välillä päinvastoin kuin muuten. III alueen itkijän nimitykset ovat adjektiivisia nimityksiä tyyppiä mie + adjektiivi tai adj. + itse (itsyt): *minustapa kaihoaikaisesta*, *mie kovaosainen*, *mie nuori* ja *aivoin onnettomaisellen itsellein*, *tusakkahaiselle itselleen*, *surukkaiselle itsuelleen* (vrt. näyteitku s. 105). Täällä esiintyy myös edellisten kontaminaatiotyyppi mie + adj. + itse: esim. *miullen kaitoikarkelikkaisellen itselleen*. Täsmälleen samat tyypit esiintyvät myös Soikkolan (IV alueen) itkuissa, joskin niissä itkijän nimitysten esiintymätiheys on selvästi suurempi kuin III alueen itkuissa. Esimerkkejä Soikkolasta: *miule alahtuneelle*, *leinäkkähän itsyeen*, *miulle lausehikkahalle itselleni*, *minua kaitoileinäkkähäistä itsiään*. Mutta Soikkolassa adjektiivi voi esiintyä yksinkin, ilman egoon viittaavaa lisämäärettä, esim. *halukkahalle*, *heikoihuolekkahalle* jne. V ja VI alue osoittavat taas olevansa sukulaisia: molemmissa itkijä käyttää itsestään adjektiivisia nimityksiä, jotka ovat tyyppiä pelkkä adjektiivi (näyttäisi olevan suosituin tyyppi) tai mie + adjektiivi. Esim.: *miä kuumikko*, *miä tusakaz*, *armottomalla* (V) tai *minuu halukasta*, *miule heittyneelle*, *katalakarkeikaz* (VI). Näillä alueilla adjektiiviin saatetaan joskus liittää myös substantiivi: *uponnut tytär* (V) tai *mie onnetoin oksa*, *mie mainivo tytär* (VI). Pääasiallinen ero IV ja V—VI alueen välillä on siinä, että jälkimmäisillä esiintyy harvempia rakennetyyppejä, koska ei käytetä sanaa *itse* egon nimitystä muovaamassa. Itkijän nimityksissä tavattavia adjektiiveja olen löytänyt pelkästään inkeriläisistä hääitkuista 80, ja useimmat tai ainakin tavallisimmat niistä voidaan käsittää onneton-sanan synonyymeiksi. Hääitkujen egon on manifestoitava lähtötunnelmansa, eronhaikeutensa mahdollisimman drastisesti.

5. Kuten kohdassa 4 esittämästäni nimityksiin perustuvasta itkuvirsialuejaon dokumentaatiosta on käynyt ilmi, alueiden rajat eivät

ole täysin yksiselitteiset. Joissakin kohdin alueet menevät päällekkäin, mutta voidaan havaita, että eri nimitysten osalta saattavat mennä päällekkäin eri alueet, vrt. esim. itkijän nimitysten samankaltaisuus III ja IV alueella, mutta esim. isän nimitysten samankaltaisuus II ja III alueella. Tällaisissa tapauksissa rajankäyntiä helpottaa huomattavasti muidenkin kuin itkukielen kriteerien mukaanotto, josta mainitsin alkupuolella (ks. s. 97). Ennen kaikkea on syytä seurata murrerajojen sijaintia ja saantikylien heimo-oloja. Ja puhuakseni aluerajojen päällekkäisyydestä: minulla on se käsitys, ettei nyt esitetyn kaltainen itkuvirsialuejako sen enempää kuin mikään muukaan perinnealuejako, joka perustuu vain yhden perinnejajin tarkasteluun, voi koskaan olla täysin absoluuttinen. Toisin sanoen: aluejako perustuu tiettyyn materiaaliin ja siitä valittuihin kriteereihin ja on niin muodoin validi vain tämän materiaalin puitteissa. On tietysti mahdollista koettaa yhä uusien eri näkökulmasta lähtevien ja eri kriteerejä käyttävien analyysien avulla todistaa jaon pitävyys, mistä jo huomautin s. 96. Toisaalta, kuten myös mainitsin, esim. V ja VI alueen kohdalla jako voi muuttua, jos tulevat tutkimukset osoittavat, ettei ole syytä elätellä perimätietoa vatalaisten itkujen alkuperäisyydestä.

Mihin sitten tällaista aluejakoa voidaan käyttää, mikä on sen funktio? Eräaseen käyttötapaan viittasi Lauri Honko puhuessaan ekotyypiytyymisen sisäisestä todistusarvosta:⁴⁸ nimityksiä ja muita itkukielen ja itkujen sisällön piirteitä vertailemalla voidaan selvittää paikantamattomien itkujen saantipaikka ainakin alueen tarkkuudella, ja mikäli on lainkaan selvillä se, missä kylissä kerääjä on kulkenut, päästään ehkä suurempaan tarkkuuteen. Otan esimerkiksi Törneröosin ja Tallqvistin itkut v:lta 1860, joiden paikannukseksi on merkitty käsikirjoituksessa Moloskovitsa—Tyrö, mikä väli on melkoinen alue ruveta etsimään muistiinmerkitsemispaikkaa. Keruukertomuksissaan T & T kuitenkin ovat selittäneet merkinneensä muistiin itkuja Yhinmäen ja Harjavallan kylistä.⁴⁹ Nämä sijoittuvat molemmat III alueelle, ja itkujen tyyli tukee kyllä kerääjien väitettä, mutta olen paikantanut suurimman osan toisinoista Yhinmäkeen se perusteena, että varsinkin jotkin sisällölliset seikat muis-

⁴⁸ Ks. alaviitteessä 9 mainittu artikkeli, 101.

⁴⁹ Ks. alaviite 34.

tuttavat Tyrön alueen äyrämöisitkuista. Ilman esitetyn kaltaista nimitysten ekotyypitymisen tarkastelua eivät olisi myöskään selvineet J. Länkelän v. 1858 tekemien itkumuistiinpanojen saanti-paikat: useimpiin on käsikirjoituksissa merkitty vain Soikkola ja Kosemkinä, ja selvää on, että kun Soikkolan ja Kosemkinän itkut ovat niinkin samankaltaisia, niiden erottaminen ilman varsin tarkkaa analyysia olisi mahdotonta. Jos joku nyt epäilee kehäpäätelmien teosta, haluan korostaa, että paikantamattomat itkut eivät tietenkään alun perin kuuluneet siihen materiaaliin, jonka avulla olen itkuvirsialueet dokumentoinut.

Eräänä itkuvirsialuejaon funktiona pitäisin sitä, että sen avulla on mahdollista systemoida ja kuvata aineistoa pienempinä osioina, joilla on tarpeeksi monta yhteistä nimittäjää, jotta alkaisivat näkyä itkujen ekotyypit, alueellisesti stereotyyppiytyneet kokonaiset itkut ja piirteet, joita käsittelin kohdassa 2. Kun tiedetään, miten paljon on eri arkistoissa olemassa koottuna itkuvirsiä eri puolilta itämerensuomalaista itkujen esiintymäaluetta, täysin systemoimatonta ja inventoimatonta materiaalia, voitaneen olla yhtä mieltä siitä, ettei tämäkään funktio ole aivan vähäinen. Näin jonkin perinteenlajin, tässä tapauksessa itkuvirsien, aluejako ja ekotyypityminen korostavat saman asian eri puolia: ekotyypityminen luo aluejaon perusteet, eli — jos katsotaan asiaa kääntäen — teoriassa voidaan aneetuista aineksista laatia jollekin alueelle tyyppillinen itku, kun tunnetaan ekotyypitymisen kriteerit, ja toisaalta aluejako dimensoi ekotyypitymisen asteet ja variaatiot, niin että annettu itku voidaan aina — silloinkin kun käytettävissä ei ole muuta kuin raaka muistiinpano eli pelkkä teksti — paikantaa ja yksilöidä, so. tunnistaa tämän yleisen referenssin varassa.

AILI NENOLA-KALLIO: *The Ingrian Lament Areas*

Ingria, a region of about 15,000 square kilometres south of the Gulf of Finland, has been inhabited by Balto-Finnic peoples for over thousand years. The present article is based upon material consisting of 536 laments, which have been collected from the inhabitants of Ingria since the late thirties of the 19th century.

Among the Balto-Finnic lament areas Ingria has been exceptional, in that Lutheran immigrants, who came from Finland in the 16th and 17th centuries,

adopted the idea of lamenting over their dead; they also adopted laments in connection with wedding ceremonies from their new neighbours, the Greek Orthodox Ingrians. Besides the Ingrians, the Äyrämöis population and the so-called West Ingrian Lutherans, the Greek Orthodox Votes also had a lament tradition.

In her article the author divides Ingria into six lament areas, according to different lament traditions. She uses the term *ecotype* (cf. von Sydow's *oicotype*) to describe the regionally differentiated and stereotyped laments and the characteristics of laments. After listing the six lament areas and naming the villages which belong to each, the author gives some examples of the differences between the types of personal names, used in the different areas to address the relations of the lamenter and others. It is apparent that the differences between areas are not necessarily equally great in every place. For example the differences within the tradition of the three Western Ingrian lament areas are less than those between their tradition and the tradition of the two Central Ingrian lament areas. It also becomes clear that the boundaries of the lament areas often nearly coincide with the boundaries of the Ingrian dialect areas.